

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa J. P. i małoletniej J. P. reprezentowanej przez
przedstawicielkę ustawową J. P.
przeciwko kuratorowi zmarłego T. D.
z udziałem interwenientów ubocznych po stronie pozwanego małoletnich
M. D. i J. D. reprezentowanych przez przedstawicielkę
ustawową M. D.
o ustalenie ojcostwa,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 listopada 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej interwenientów ubocznych
od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 18 lutego 2020 r., sygn. akt XII Ca (...),

**1. prostuje oczywiste niedokładności w komparycji
zaskarżonego wyroku w ten sposób, że:**

- sformułowanie "przeciwko T. D. reprezentowanemu przez kuratora" zastępuje sformułowaniem "przeciwko kuratorowi zmarłego T. D.",**
- sformułowanie "i pozwanego reprezentowanego przez kuratora" zastępuje sformułowaniem "i pozwanego kuratora zmarłego T. D.",**
- po słowach "z udziałem po stronie pozwanego interwenientów ubocznych" dodaje sformułowanie "małoletnich M. D. i J. D. reprezentowanych przez przedstawicielkę ustawową M. D.",**

- po słowach "J. P." dodaje sformułowanie "reprezentowanej przez przedstawicielkę ustawową J. P.";

2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną interwenientów ubocznych, po stronie pozwanego kuratora zmarłego T. D., małoletnich M. D. i J. D. reprezentowanych przez przedstawicielkę ustawową M. D. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 18 lutego 2020 r., sygn. akt XII Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę, iż pozwanym w sprawie jest kurator zmarłego T. D., a nie zmarły T. D. reprezentowany przez kuratora. Zgodnie z art. 84 § 2 k.r.o. dziecko albo matka wytacza powództwo o ustalenie ojcostwa przeciwko domniemanemu ojcu, a gdy ten nie żyje - przeciwko kuratorowi ustanowionemu przez sąd opiekuńczy. Ustanowienie kuratora w tej sprawie nastąpiło na podstawie tego przepisu (k. 37). Kurator zmarłego T. D. występował w sprawie w takim charakterze (zapis z protokołów rozpraw - 96, 105, 169). W takim też charakterze została wniesiona przez kuratora apelacja, w której prawidłowo wskazano, iż jest wnoszona przez kuratora zmarłego T. D. (k. 201). Popelnioną zatem przez Sąd odwoławczy w komparycji zaskarżonego wyroku oczywistą niedokładność należało sprostować, podobnie jak i w zakresie oznaczenia interwenientów ubocznych po stronie pozwanego, na podstawie art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 351 § 1 i 3 k.p.c.

Interwenienci uboczni, jako dzieci zmarłego T. D. mają interes prawny w zaskarżeniu wyroku Sądu Okręgowego. W kwestii interesu prawnego dzieci zmarłego domniemanego ojca w sprawie o ustalenie ojcostwa wypowiedział się już Sąd Najwyższy (zob. uchwała pełnego składu z dnia 30 września 1975 r., III CZP 18/75, OSNCP 1976, nr 7-8, poz. 150).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Interwenienci uboczni zarzucili naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. przez zaaprobowanie: dokonanego przez sąd pierwszej instancji oddalenia wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z badania materiału genetycznego pobranego bezpośrednio od zmarłego pozwanego pomimo, iż z opinii biegłych wprost wynika, że wyniki przeprowadzonego badania poliformizmu DNA nie pozwalają na kategoryczne opiniowanie w kwestii ojcostwa pozwanego, a opiniowanie takie byłoby możliwe wyłącznie na podstawie badania materiału kostnego pobranego od zmarłego; dokonanej przez sąd pierwszej instancji weryfikacji wątpliwości wynikających z przeprowadzonej opinii z zakresu badań DNA przy użyciu innych - osobowych -

dowodów, przy istnieniu możliwości ich weryfikacji dowodem przyrodniczym w postaci opinii uzupełniającej.

Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.). Artykułu 233 § 1 k.p.c. nie można naruszyć przez nieprzeprowadzenie określonego dowodu, a kwestia zasadności lub bezzasadności nieprzeprowadzenia danego dowodu, nie wchodzi w zakres oceny dokonywanej z punktu widzenia przesłanek tego przepisu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r., III CK 175/02, nie publ.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatrują w konieczności wyjaśnienia, czy - w świetle stanowiska doktryny i aktualnego orzecznictwa w przedmiocie roli dowodowej badań polimorfizmu DNA oraz zasady prawdy

obiektywnej w toku postępowania o ustalenia ojcostwa - dopuszczalne jest wydanie orzeczenia ustalającego w oparciu o przeprowadzony niejednoznaczny dowód o charakterze przyrodniczym (badania DNA członków rodziny nieżyjącego domniemanego ojca), zweryfikowany dowodami o charakterze osobowym, z pominięciem możliwego do przeprowadzenia dalszego dowodu o charakterze przyrodniczym (badanie DNA domniemanego ojca), mogącego jednoznacznie wykluczyć bądź potwierdzić pochodzenie dziecka.

Kwestie związane z wagą dowodową dowodu z badań przyrodniczych w sprawach o ustalenie ojcostwa, w kontekście także innych środków dowodowych, były już przedmiotem ocen Sądu Najwyższego i tak w wyrokach z dnia 16 lutego 1994 r., II CKN 176/93 (OSNC 1994, nr 10, poz. 197) oraz z dnia 4 października 2000 r., III CKN 1252/00 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w tego rodzaju sprawach rozstrzygnięcie sprawy nie może zapaść wyłącznie w oparciu o ocenę środków dowodowych o charakterze przyrodniczym z pominięciem materiału dowodowego odnoszącego się do podstawy faktycznej powództwa związanej z hipotezą art. 85 § 1 k.r.o. (podobnie w wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 885/99, OSNC 2000, nr 5, poz. 95).

W przedmiotowej sprawie, w związku ze śmiercią T. D. jeszcze przed wszczęciem postępowania o ustalenie jego ojcostwa, materiał genetyczny do badań poliformizmu DNA został pobrany od dziecka J. P., jego matki (J. P.), brata domniemanego ojca (P. D.) oraz ich matki (B. D.). Wynik badań poliformizmu DNA wykluczyły ojcostwo brata domniemanego ojca względem J. P.. Natomiast wyliczona na podstawie uzyskanych wyników badań wartość prawdopodobieństwa ojcostwa T. D., jak również innego rodzonego brata P. D., względem J. P. wynosi 99,9967%. Kategorieczne opiniowanie w kwestii ojcostwa T. D. względem J. P. byłoby możliwe na podstawie badania materiału kostnego od T. D. w drodze ekshumacji.

Sądy *meriti*, nie uwzględniając wniosku o przeprowadzenie dodatkowych badań po wcześniejszej ekshumacji zmarłego, miały na względzie pozostały materiał dowodowy, który stanowił zeznania nie tylko matki dziecka, ale przede wszystkim zeznania braci zmarłego. Na ich podstawie Sądy obu instancji dokonały

weryfikacji istotnych szczegółów podanych przez matkę dziecka (powódka była w posiadaniu aparatu fotograficznego zmarłego, który ten otrzymał od ciotki z Kanady, a który rozpoznał jeden z braci zmarłego - k. 108; była też w posiadaniu umowy i telefonu na nazwisko zmarłego, który był przez nią używany, zaś zmarły za życia go opłacał, k. 107; nadto powódka nie będąc nigdy w domu rodzinnym zmarłego miała wiedzę o tym domu oraz o tym, gdzie mieszkał brat zmarłego k. 108; obaj bracia zmarłego zeznali, że dziecko jest bardzo podobne do ich zmarłego brata k. 107-108, k. 170 i n.).

W ramach takiej podstawy faktycznej przy braku wskazania przez interwenientów ubocznych uzasadnionych wątpliwości co do wiarygodności zeznań matki dziecka, które to zeznania, niezależnie od treści zeznań braci zmarłego, można było zweryfikować (np. dodatkowo poprzez rachunki za telefon na nazwisko zmarłego, który opłacał, a z którego korzystała matka dziecka, a ponadto poprzez wydruki przelewów bankowych, matka dziecka podała, że zmarły za życia co miesiąc przekazywał na utrzymanie dziecka, urodzonego w 2006 r., zazwyczaj po 300 zł; niewątpliwie przedstawicielka ustawowa małoletnich interwenientów ubocznych, jako żona zmarłego musiała mieć, po śmierci męża, dostęp do jego dokumentacji, tym bardziej, że jak zeznała matka dziecka zmarły opłacał jej telefon i robił przelewy na jej rachunek bankowy przez wiele lat, zaś ona rozpoczęła jego poszukiwanie, po tym jak telefon został wyłączony przez operatora i przestały przychodzić przelewy, co jak się później okazało spowodowane było śmiercią T. D. w 2015 r.), nie można również uznać skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnioną.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. Chodzi o kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego

przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

jw